

Români din toate țările, uniți-vă în cuget și simțiri !
Gennaio/Ianuarie 1990. Anno/Anul XIX. N. 211

EUROPA SINEAMUL ROMANESC

FOAIA MISCARII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

Mensile. Spedizione abb. postale Gruppo III 70% - 00187 Roma, Foro Traiano 1/A, Tel.(06)679.77.85

L'EUROPA, L'EST EUROPEO E LA RUSSIA

L'era della libertà, a 200 anni dal segnale dato dalla Francia, risuona in tutta l'Europa propriamente detta ed oltre, nella vicina Russia. Ciò si è verificato proprio col rilassamento della «potenza» russa, causato dalla sua incredibile crisi economica: triste conclusione di un'amara esperienza, durata 72 anni, delle teorie utopistiche di un filosofo cosmopolita.

Quando Roosevelt, nel 1945, confessava al Cardinale Spellman di aver ceduto al cento per cento il potere sulla Polonia al suo amico d'armi, Stalin, e metà del suo territorio, si affrettava ad aggiungere che dopo 30 anni la civile, cattolica Polonia si sarebbe liberata da sola. Questa sua unica ipotesi reale si è realizzata dopo 45 anni! Lo stesso dicasi per gli altri paesi «satellizzati»: al 90% la Romania, al 75% la Bulgaria, al 50% la Jugo-Slavia, al 50% l'Ungheria, in misura non precisata la Cecoslovacchia.

Ma cosa ne è dei territori arraffati all'Europa vera (il 50% della Polonia, i 65.000 km² della Romania - la Bessarabia, trasformata nella quindicesima repubblica sovietica sotto il nome di Moldavia, le tre repubbliche baltiche incorporate alla Federazione dell'URSS, e parte della Finlandia - lago Ladoga - tutti territori europei che sommano una superficie pari a quella della Francia che ha 551.000 km² ? Manca forse l'URSS di territorio con i suoi 22.000.000 km² ed una densità molto bassa di popolazione? Sono territori tolti con la forza delle armi, conquiste della guerra scatenata dalla Russia e dalla Germania, la quale con la sua sovrappopolazione, lasciata senza colonie, forse abbisognava di un pó del territorio libero dell'immensa Siberia. Tutto ciò in base al patto Molotov-Ribbentrop, cioè tra Stalin e Hitler, riguardante la divisione della Polonia. Se la parte tedesca è ritornata alla Polonia, quella russa non lo è ancora.

Gli accordi di Yalta, i trattati di pace e poi gli accordi di Helsinki hanno ratificato questa invasione e questo dominio del territorio altrui!

Come può pretendere il «bravo» (rispetto ai suoi predecessori) Signor M. Gorbaciov di parlare di «Casa comune europea» senza la restituzione dei territori europei! Non si tratta di «nuove frontiere» da modificare, ma di una «restitutio in integrum» di quelle precedenti giustamente stabilite dopo la prima guerra mondiale, in base al principio delle nazionalità, per il

quale si è lottato per secoli.

Che faccia questo passo giusto, onesto, indispensabile verso l'Europa, prima di approfittare della grande, calda apertura dell'Occidente, al quale chiede aiuti finanziari, assistenza tecnica, educativa e scambi culturali.

La cultura russa è giovane, ha un'età di appena 300 anni, mentre quella occidentale ha oltre 3000 anni. Ricordiamo che il primo poeta russo, Antioco Cantemir, era figlio di un principe romeno, mentre la prima università fu istituita a Kiev da un umanista romeno, il metropolita Pietro Movila. Questa nazione latina al confine dell'Occidente ha dato uomini di valore anche alla Pannonia, diventata Magyarország (Mogioria, Ungheria): il grande re Mattia Corvino ed il cardinale primate Nicolaus Olahus (il Valacco), umanista contemporaneo di Erasmo da Rotterdam.

La tecnologia occidentale fu in parte carpita da Pietro il Grande, travestito da operaio nelle fabbriche nordiche; oggi la si potrebbe avere come «assistenza tecnica», lanciata con questo termine dalla dottrina Truman al quarto punto. I nostri industriali sono disponibilissimi a impiantare nuove fabbriche in URSS, investendo ed anche insegnando come condurle. Che garanzie avranno in cambio che non si verifichi un altro 1917, con perdite totali e prestiti mai più pagati, a tutt'oggi rimasti inevasi? Estinti per prescrizione? Troppo comodo! Ma la Russia si trova a mal partito e bisogna aiutarla, dicono i nostri politici entusiasti, meno la «Signora di ferro», la prudente Thatcher!

Il ministro di Roosevelt, Morgenthau, volle la Germania divisa e ridotta a paese agricolo, di pastori, per i noti motivi. Oggi che questa è risorta, come la mitica Phoenix, dalle proprie ceneri, rappresenta il maggior punto d'attrazione per i Khazari, ristabilitisi in gran numero nei settori del commercio e dei mass media.

Già l'afflusso di popolazione della RDT promette un nuovo boom economico, superiore a quello realizzato con i Turchi che hanno messo radici in RFT.

Con quale diritto la Russia si oppone all'unificazione tedesca, dopo 45 anni dalla fine di una guerra ingiusta, da essa stessa iniziata per motivi di conquista? Non bisogna dimenticare che da quattro secoli la Russia è in continua espansione. Le tribù slave delle foreste del nord non avevano nemmeno un nome. I Varegi scandinavi li chiamarono «rhoders» e «rhus» (viaggiatori, cf. Arnold Toynbee). Non avevano nemmeno uno stato, poiché il primo fu fondato da Rorik il norvegese, nell'anno 900, epoca in cui, essendo pagani, presero come religione il cristianesimo.

La Russia, una volta rimessasi in piedi economicamente, finanziariamente e culturalmente, «entrata» profondamente in Europa, non sentirà realizzato il «Testamento di Pietro il Grande», non risorgerà in lei lo spirito di dominazione? La garanzia più sicura sarebbe una Germania unificata di 80 milioni di Tedeschi, secondo il diritto di essere una sola nazione e non per concessione russa, che implica obblighi diversi.

Con l'intelligenza del Signor M. Gorbaciov, la Russia potrà avere più risultati positivi e di potenza con l'offerta di pace e di disarmo che con le armi e le conquiste di guerra!

Amicizia ed assistenza tecnica sì, per migliorare gli scambi con un grande vicino. Ma non al nostro «tavolo», nella nostra «Casa comune Europa», poiché domani, con i 200 milioni di Slavi-Russi-Ucraini, più quelli già esistenti nell'Occidente, potrebbe diventare un «tavolo» di comando.

Chi è nato al confine dell'Europa con la Russia conosce il carattere asiatico dei Russi!

J. C. DRAGAN

Gânduri despre Eminescu și Shakespeare

În ultima vreme, am legat tot mai strâns pe Eminescu de Shakespeare, unul dintre poeții cei mai îndrăgiți de el, foarte atent cercetat («Shakespeare nu trebuie citit, ci studiat», spunea cu adânc temei marele nostru iubitor de teatru, literatură și filosofie). Gândurile tot mai asidui privitoare la înrudirea dintre cei doi titani au zămislit multe împrejurări fericite: acum 15 ani, pregătind cu profesorul meu Leon Levițchi (mare traducător și editor al lui Shakespeare, mentor al studiilor shakespeariene pentru numeroșii săi iubitori din România) ediția bilingvă *Poezii-Poems*, Editura Minerva, București, 1978, am tradus și sincera profesiune de afinități electivă ale tânărului Eminescu, poezia *Cărțile* sau *Shakespeare*, care începe cu omagiul de neuitat: «Shakespeare, adesea te gândesc cu jale, / Prieten blând al sufletului meu» (în versiunea mea: «Oh, Shakespeare, whom I sadly ponder oft, / Thou gentle brother of my soul»).

Tot atunci mi-am îmborsărit referirea din *Împărat și proletar* la «moșneagul rege Lear» (văzut în pătimirile lui nu numai ca om, ci mai mult ca un Crist, cu coroana de spini), precum și amintirea pasajului din *Călin - file din poveste*, vădit inspirat de descrierea Crăieșei găzelor (Queen Mab), pe care o face Mercutio în *Romeo și Julieta*.

Ulterior am relevat și alte punți pe care le-a aruncat către Shakespeare marele nostru poet: traducerea sonetului 27, prelucrarea sonetului 66 sub formă tot de sonet *Sătul de viață* și cele aproape 200 de versuri din tragedia shakespeariană *Timon din Atena*, traduse pe la 18 ani, după originalul englezesc (cf. prof. L. Levițchi).

Începând din 1974 până în prezent am analizat numeroase traduceri din Eminescu în engleză, constatând că puține s-au apropiat de ideal și chiar de ceea ce a realizat cu un secol mai devreme Eminescu, el însuși mare truditor pe ogorul traducerilor poetice, literare, dramatice și filosofice. M-am convins de atracția extraordinară pe care a exercitat-o pretutindeni geniul eminescian, dar mi s-a părut că ecoul cel mai semnificativ l-a avut în inima și mințile unuia din traducerile, tânărul Corneliu M. Popescu (M. Eminescu, *Poems*, Editura Eminescu, 1978), din nefericire dispărut tragic la numai 18 ani.

Parcurea unui material imens de și despre Eminescu, inclusiv contribuții foarte valoroase ale unor cercetători străini ca prof. Rosa del Conte de la Universitatea din Roma cu *Eminescu o dell'assoluto* sau teza de doctorat a prof. Alain Guillemeau de la Sorbona, precum și prefețe, confesiuni interpretări făcute de traducători în 40 de limbi străine din cam tot atâtea țări - întăresc observația referitoare la fascinația puternică și profundă a poetului român. Nu se poate ca el să nu cultive mândria națională românească, chiar dacă traducerile nu izbutesc să redea decât frânturi din strălucirea lui.

Asemenea gânduri, călăuzite de analizele concrete ale unor texte eminesciene, făcute de exegeți competenți, români și străini, și întreprinse de mine mai ales din unghiul traducătorului - m-au condus către câteva elemente de sinteză ce pot rezuma pe baza unei conferințe ce am susținut în noiembrie 1989 la Universitatea din Londra.

Marele George Călinescu, în capitolul «Cultura engleză» din grandioasa lui sinteză *Opera lui Eminescu*, enumeră, pe lângă elemente menționate mai sus, câteva aspecte mai puțin importante, dar nu insistă asupra unor influențe. Există totuși unele înrâuriri concrete mai ample ale lui Shakespeare asupra dramelor lui Delavrancea și asupra sonetelor lui Vasile Voiculescu? Ce asemănări se pot identifica între bardul nostru național și «lebăda de pe Avon»?

Fără a mă hazarda în afirmații impresioniste, doresc să arăt că, după aproape 300 de ani, Eminescu a repetat ceva din experiența de viață a lui Shakespeare. Apoi, prin conținut și formă, opera lui a reprodus - păstrând proporțiile - însemnătatea celei shakespeareiene pe plan național, determinând și dobândind o capacitate de iradiere majoră, care exercită permanent o atracție asupra străinilor, în special asupra traducătorilor.

De aceste lucruri m-am convins pe deplin în cursul anului 1989, prin despuierea opiniilor, impresiilor și aprecierilor unanim admirative - multe, foarte multe în versuri, printre care și expresii poetice majore, ca cele ale lui Alecsandri, Vlahuță, Arghezi, Grigore Vieru, Nichita Stănescu și Adrian Păunescu - din care am selectat și tradus în engleză, împreună cu cercetătoarea Mariana Neț, un volum de 500 de pagini, aflat în curs de apariție la Editura Științifică și Enciclopedică din București. Toți îl admirăm și îl iubim pe Eminescu, toți (cu jalnica excepție a pizmei lui Macedonski) îl socotim expresia cea mai înaltă și mai rafinată a sufletului neamului românesc, destinat să ne reprezinte și în fața lumii, așa cum au făcut-o, cu cinste, Enescu, Brâncuși, Eliade, Ionescu și alții. Dacă Anglia este numită în mod curent de oamenii de cultură «țara lui Shakespeare» (chiar dacă și el a fost contestat de Voltaire, Tolstoi sau alții și pizmuit de G.B. Show), am fi fericiți să se spună și despre România, în cunoștință de cauză: «țara lui Eminescu».

Patriotismul nostru e înaripat și înflăcărat de geniul lui Eminescu și același lucru se poate spune și despre Englezi, care vibrează la exortația tânărului Henric V în ajunul bătăliei de la Azincourt: «înainte, pentru Henric, Anglia și Sfântul Gheorghe» - la fel ca noi la cuvintele smeritului Mircea cel Bătrân, la restul *Scrisorii a treia*, la *Epigonii* ș.a.m.d. Când pomenim patriotismul popular neostentativ și nesforăitor al bardului englez, să nu uităm că, atunci când era atacat pentru acerbele critici aduse cârmuitorilor fără dragoste de țară și popor, bardul nostru spunea: «Nimeni nu poate iubi țara asta mai mult decât am iubit-o eu». În treacăt fie spus, pentru poetul nostru Anglia era un model («O țară unde libertatea e libertate, dreptatea dreptate»), având cea mai de seamă întruchipare în Shakespeare («La el toate personajele sunt vii și adevărate, regele e rege, ticălosul e ticătos..., iar Sir John Falstaff e cel mai viu din toți»). Imnurile înălțate patriei sale nu-l împiedicau să vadă valorile autentice ale străinilor.

Datorită câtorva coincidențe biografice, putem spune, fără riscul de a exagera, că iubirea de moșie venea la cei doi poeți din câteva izvoare comune: amândoi au plecat foarte devreme de acasă și au cutreierat numeroase ținuturi, mai ales cu trupe ambulante de teatru, primind slujbe modeste, prilej pentru amândoi de a cunoaște satele și orașele, oamenii de rând (Shakespeare a cunoscut și aristocrația, inclusiv curtea regală), petrecerile populare cu cîntecele, poeziile, colindele, amândoi notând tot ce auzeau, ca Hamlet pe vestitele lui tăblițe. Amândoi au fost refractari la școlile și universitățile propriu zise, dar și-au suplimentat cunoașterea directă a vieții și a folclorului printr-o instrucție neacademică, infinit mai bogată chiar decât a «spiritelor universitare» (dramaturgii rivali).

Firește, mai mult decât autodidactul care l-a precedat, Eminescu a putut asimila și cultura a încă trei secole și - cititor la fel de vorace, atras și el de tot ce-i cădea în mână - a aprofundat și filosofia germană și literatura indiană și sanscrită, pe lângă cea greco-latină și cea a renașterii europene.

Caracteristic pentru ambele genii este că au absorbit tot ce au citit și văzut, au prelucrat și distilat până la esență gândirea, arta și experiența omenirii, restituindu-i-o într-o formă superioară, rareori și parțial egalată de alții. Aceasta face parte din marea lor forță de iradiere.

Mi-aș îngădui să redau sub forma simplificată a unei scheme elementare această absorbție a culturii în opera poetului nostru:

Europa	România	Asia
Antichitatea	Istoria	Sakuntala
Shakespeare și Renașterea	Folclorul	Vedele etc.
Romantismul (Byron, Colerige, Schiller, Goethe, Lenau, Heine etc.)	Toți poeții anteriori (conform dicționarului său de rime)	
Filosofia germană (Kant, Schopenhauer etc.)	Natura	
Muzica	Muzica	
Sculptura (mai ales în marmură)	Fuziune remarcabilă, de substanță, a istoriei, filosofiei, literaturii și a diverselor tipuri de prozodie în	

ARMONIA EMINESCIANĂ

(adeseori în conflict cu lipsa de armonie a contemporaneității, pe plan social-economic, moral, al eticii individuale, ca, spre exemplu, infidelitatea femeilor în citatul din *Hamlet*: «nestatornicie, numele tău e femeie»)

Mai observăm că, mult după Shakespeare - mai ales prin îmbrățișarea lui de către preromanticii și romanticii germani - s-a încheiat îndelunga perioadă de absorbire și adoptare a culturii europene de către cea engleză și a început era iradierii acesteia în Europa și în lume; iar Eminescu s-a născut când Englezii și Francezii luau prima dată cunoștință de poezia românească - de fapt cea populară - prin traducerea și *Doinele și lăcrămioarele* lui Alecsandri (1852-1853).

Dar peste două decenii Eminescu aducea poezia românească la nivel european, contribuind nu numai la racordarea și apoi sincronizarea ei cu cea mondială, ca a lui Shakespeare, ci, împreună cu aceasta, și la prefigurarea dezvoltării ei. Dovadă exemplificativă poate fi pastelul prea puțin cunoscut, *Lebăda*, rămas printre postumele din epoca 1868, în care imaginea vibrantă a lebedei albe plutind ca o muzică, în versuri inegale, cu ritm variat, pe lacul vălurit, este o sinestezie simbolistă perfectă, realizată în numai 12 versuri, anticipând pe Baudelaire, precum și pe Bacovia cu al său celebru vers «O pictură parfumată cu vibrații de violet», adevărată definiție a simbolismului.

Dacă lui Shakespeare i s-a aplicat cu multă justete caracterizarea tradițională făcută precursorului său Chaucer - «a găsit engleza de cărămidă și a lăsat-o de marmură» -, ce am putea spune despre rolul lui Eminescu în șlefuirea vocabularului, expresiei, prozodiei și poeticii românești? Marii noștri lingviști și stilști, ca Vianu, G. Tohăneanu și I. Coteanu, printre alții, au arătat cu prisosință virtuțile poetice eminesciene.

Iată exemplul unui singur aspect: truda neostoită a lui Eminescu, împins de daimon-ul

geniului său să refacă strofe sau poezii de 10, 15 sau 19 ori, l-a determinat și l-a ajutat în *Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri* și mai ales în *Dintre sute de catarge* să ajungă la un rafinement al sonorității, neîntâlnit la nici un alt poet cunoscut mie. Pe lângă extrem de rarele rime de patru silabe («vânturile - valurile»), comentate de mulți specialiști, din nenorocire fără puțință de redare în alte limbi, observăm încă o dată aliterațiile perfect onomatopice și ca atare admirabil subordonate țelului major al muzicii și armoniei generale. Amintim și închiderea treptată a vocalelor (de la 7 deschise și un diftong deschis în prima strofă, la raportul invers de 2 deschise și 7 închise în ultima), mergând mână în mână și cu sporirea nazalizării până la acel sublim și inimitabil «îngânându-l», cu trei asemenea elemente consoanante ce exprimă întristarea poetului pentru soarta elementelor naturii, a omului și a creațiilor lui și, probabil, și a poetului însuși.

După ani de analiză, meditație și trudă, am ajuns și eu la o versiune engleză a poeziei *Dintre sute de catarge* în *Of a Thousand Boats*, care compensează deficiențele generale și personale prin procedeele aliterației și alternanței, des cultivate de poezia engleză:

OF A THOUSAND BOATS

Of a thousand boats - I wonder -
Leaving shores that billows lave,
Oh, how many will break under
Whirring wind and whirling wave ?

Of all birds that breezes drive,
Waft through lands, and weave and wind,
Oh, how many may survive
Whizzing wave and whirring wind ?

Should you follow fortune's wheels -
Or for some ideals crave -
There'll be always at your heels,
Whipping wind and whirling wave.

Thinking lingers hidden, hollow -
All that on your verse you pinned.
Echoes flutter, fly and follow:
Whirling wave and whipping wind.

Iată încă o dovadă că fascinația pe care o exercită bardul de la Ipotești asupra tuturor celor care ajung să-l cunoască așa cum trebuie, faptul că nu-i lasă să doarmă pe traducători (la fel ca Shakespeare, ale cărui piese au fost traduse în românește de 5 până la 15 poeți ori intelectuali, și ale cărui sonete au conșcut patru ediții bilingve integrale în românește în ultimii 15 ani) se justifică întru totul.

Dacă Shakespeare este un pisc ca Everest, de pe care privești lumea întreagă și care e privit de întreaga lume, Eminescu este poate doar vârful Moldoveanul; îl urcă foarte anevoie traducătorii, care țin însă cu tot dinadinsul să împărtășească și altora minunile pe care le văd: natura și oamenii din România, dar și Egiptul, India, Comuna din Paris și Anglia lui Shakespeare.

Prof. ANDREI BANTAȘ

Insolita poveste a mașinii autospeciale Renault nr. U 67605

La 28 august 1944, orele 12,30, o formație de 17 avioane germane a bombardat localitatea Bod din județul Brașov. Fără îndoială, ținta atacului au fost antenele și instalațiile puternicului emițător al postului de radio *România*. Peste numai un sfert de ceas, la orele 12,45, 70 de bombe, lansate în picaj, au isbutit să împlinească misiunea ratată în primul asalt. Complexul similar de la București-Băneasa era scos din funcție de câteva zile, tot prin strădania Luftwaffeii. «Programele nu s-au întrerupt nici în aceste condiții - scria recent Eugen Preda - fiind activată rețeaua de ajutor pe unde scurte - posturile Bucegi, Carpați (50 m) și Piatra.»¹ Legăturile radio ale României cu restul lumii au continuat să existe. Dincolo de această afirmație, colaboratorul aproximativei reviste bucureștene *Magazin istoric* lasă lucrurile în deplină suspensie. Din ce consta rețeaua de ajutor invocată? Unde se aflau amplasate emițătoarele ei? Iată două întrebări care nici nu i-au trecut prin cap autorului și, implicit, nu primesc nici un răspuns. Și de data aceasta, îndârjirea de a coborî istoria Românilor la condiția unui continent plin de pete albe se arată irepresibilă. Pe măsura puterilor, ne vom strădui să descurajăm această obstinație nefastă de a amăgi cititorii că lumea începe la 23 august 1944.

Indicativele așa-zisei «rețele de ajutor pe unde scurte» erau simple ficțiuni. Baza lor materială era un post de emisiune mobil, încărcat pe autocamioane, la activitatea și peripețiile căruia nu s-a referit până astăzi nici un istoric român. Fie din necunoaștere, fie din ipocrită prudență. Într-adevăr, când răscolim în necunoscutul de sub afirmațiile lui Eugen Preda parvenim la a reconstitui o poveste care se înscrie între aspectele insolite ale participării Românilor la al doilea război mondial. Istoriografia bucureșteană contemporană a încetat demult să mai știe ce anume servește și ce nu servește interesele românești, eșuând lamentabil în redundanță, lozincărie și vag. Dimpotrivă, noi socotim că istoria, slujind adevărul, slujește și interesele țării căreia îi aparține acest adevăr și, în paginile de față, ne supunem acestei credințe.

Povestea stației de emisiune care a preluat la 28 august 1944 traficul radiofonic al României începe cu cel puțin șase ani înaintea acestui moment limită. În 1938, o întreprindere specializată în producția de echipamente electrotehnice și electronice, Société Indépendante Française, a livrat Poloniei, în cadrul unei comenzi speciale, două posturi de emisiune, pe unde scurte și medii, îmbarcate pe o mașină Renault, de fapt pe un tren întreg de autocamioane prevăzute cu grupuri electrogene, spații de cifrare și descifrare, atelier, depozit de piese de schimb și așa mai departe. Era una dintre cele mai sofisticate și mai moderne instalații de gen produse în Europa aceluși timp și a fost destinată să devină postul de radio dirijor al Înaltului Comandament polonez.

Nu știm în ce măsură instalația și echipajul ei și-au făcut datoria în scurta perioadă a ostilităților dintre Polonia și Reichul german, declanșate la 1 septembrie 1939. Cert este că, în a doua jumătate a acelei luni dramatice, printre zecile de mii de refugiați polonezi, militari și civili, care se salvau dinaintea tăvălugului german și sovietic, traversând frontiera în România, grănicerii români au remarcat un grup de ofițeri și ostași cu uniforme mai dichisite, cu însemne de transmisioniști la petlițe, dublate de ecusoane nemaiîntâlnite până atunci în valurile înfrânților. Erau servanții postului de radio dirijor al Înaltului Comandament polonez, devenit practic inutil după declanșarea invaziei sovietice în Polonia, survenită la 17 septembrie 1939.

Grănicerii români de la punctul de frontieră Vijnița, intrigăți de ecusoanele amintite, i-au grupat separat pe fugarii din această categorie și i-au predat unui nucleu al organelor informative ale Marelui Stat Major de la București, instalat în zonă odată cu debutul ostilităților. Primele interogatorii au fost edificatoare și grupul de militari polonezi a fost îndrumat spre Biroul Statistic Militar de la Cernăuți, organ camuflat al secției a II-a din M.St.M., în vederea unui coloviu mai aplicat. Fugarii nu aveau nimic de ascuns și au recunoscut că abandonaseră stația de radio în adâncimea teritoriului țării lor, din lipsă de carburanți, mascând-o în niște hambare dintr-o localitate al cărei nume documentele nu-l rețin.

În vremea aceea, în România benzină se găsea din belșug și, se pare, nu se resimțea nici lipsa acută de inițiativă din România de mai târziu. În consecință, militarii polonezi au fost dirijați spre cantonamentele rezervate din interiorul țării, iar secția a II-a din Marele Stat Major, în intenția de a recupera instalația abandonată, care nu mai aparținea atunci nimănui, a format un grup de comando sui-generis, primul de acest gen din întreaga istorie a armatei române. Un grup de ofițeri și subofițeri vorbitori de limbă germană și rusă, îmbrăcați în uniforme germane, conștienți de riscurile asumate în situația aceea dramatică, s-a îmbarcat într-un Horsch și într-un Opel Blitz, împreună cu o rezervă de carburanți corespunzătoare, și a pătruns în adâncimea Poloniei, spre satul indicat de servanții prețioasei stații de radio. Fără îndoială, au fost oameni înzestrați cu un sânge rece excepțional și este regretabil că identitățile lor, din motive explicabile, nu se pot transmite posterității. În orice caz, au făcut o treabă dintre cele mai bune.

Într-adevăr, grupul de comando organizat de secția a II-a din Marele Stat Major a reușit să regăsească postul de radio dirijor al Înaltului Comandament polonez. După ce a fost realimentat cu benzină, trenul lui de mașini a pornit spre hotarul cu România, pe drumuri ocolite de țară, și a sfârșit prin a ajunge la frontieră intact. Incursiunea a reprezentat o faptă de arme lipsită de precedent, dar trebuie să recunoaștem că împrejurările au favorizat-o. Ofițerii și subofițerii care au săvârșit-o au fost considerabil ajutați de confuzia și vânzoleala existente în momentul dat în cuprinderea teritoriilor poloneze. Germanii ocupaseră în Polonia mai mult decât se arătau sovieticii dispuși să cedeze și Joachim von Ribbentrop, cu scopul de a-i calma, a sburat iar la Moscova, la 28 septembrie 1939, angajând tratative suplimentare cu Viaceslav Mihailovici Molotov. Acordul dintre acești doi briganzi ai diplomației europene a stabilit frontiera dintre beneficiarii partajului unei țări învinse pe Bug și pe San, încât elementele Wehrmachtului care depășiseră Lwowul au fost nevoite să facă stânga-împrejur, nu fără murmure. Pe fondul acestui climat tensionat, alunecând pieziș pe mișcarea armatelor de invazie, cerând cale liberă când în rusește, când în nemțește, după împrejurări, s-a strecurat și convoiul comandoului românesc spre țară, traversând frontiera în prima jumătate a lunii octombrie.²

Inventarul instalației a dovedit că efortul nu a fost inutil. Postul de radio pe unde medii avea o putere de 800 w în antenă și bătea în telegrafie până la 800 km. Postul de radio pe unde scurte avea o putere de 500 w, acoperind în telefonie suprafața unui cerc cu raza de 3000 km. În telegrafie, putea fi atins orice punct de pe glob, iar grupurile electrogene proprii asigurau emițătoarelor o autonomie deplină.

Inițial, mașina autospecială Renault, reînmatriculată sub nr. U 67605, cu toate anexele ei, a fost încredințată Regimentului 1 transmisiuni, fiind transferată apoi în directă subordine a Marelui Stat Major. Studiul funcționării și verificarea performanțelor stației a durat aproape un an încheiat. În toamna adâncă a lui 1940, a fost folosită ca post de bruiaj. Abia la 1 ianuarie 1941, în urma escaladei agresivității propagandistice a Ungariei, autoritățile românești au utilizat-o în ripostă activă, întâi la Predeal și, apoi, la Brașov.

Documentele confirmă mărturiile foștilor membri ai echipajului ei. Din prima zi a anului 1941, cu partea de unde scurte, stația de radio SIF a fost angajată în misiune de pro-

pagandă și contrapropagandă discretă, lansând în eter emisiunile *Radio Ardeal*, în limba română, și *Radio Secuiesc*, în limba maghiară. Crainicii au declarat auditoriului lor că emiteau din clandestinitate, din interiorul teritoriului transilvan cedat Ungariei, însă, în fapt, programele erau alcătuite în cadrul serviciului radio al secției a II-a din Marele Stat Major, după directivele Președinției Consiliului de Miniștri. Trucul a prins și nu avem motive să credem că Ungurii au înțeles cu adevărat ce se întâmpla. Calitățile ca atare ale stației de radio SIF au avut o contribuție esențială la derutarea centrelor goniometrice și de radioascultare ale Ungariei. Deplasându-se între Predeal și Brașov, apoi între Brașov și Sibiu, servanții autospecialei Renault nr. U 67605 își desfășurau antenele în cele mai neașteptate locuri și fiecare emisiune, redusă îndeobște la un număr restrâns de minute, se efectua de pe alte coordonate. În conjuncție cu avantajele oferite de particularitățile reliefului transilvan, care nu îngăduiau mijloacelor de detecție o priză directă, această mișcare perpetuă a asigurat secretul operațiunii. Bănuielile adversarilor nu s-au ridicat niciodată la altitudinea certitudinii.

În mai 1941, a survenit armistițiul de presă româno-ungar și emisiunile *Radio Ardeal* și *Radio Secuiesc* au fost succesiv sistate, prin înscenări care făceau plauzibilă ieșirea lor din activitate. La 20 iunie 1941, cu două zile înainte de declanșarea ostilităților din răsărit, stația de radio SIF a reintrat în subordinea nemijlocită a comandamentului armatei române, deplasându-se împreună cu Marele Cartier General la Periș, la Odobești și la Roman. Nu a fost utilizată în traficul prilejuit de operațiunile militare împotriva Rusiei sovietice și nu a urmat comandamentele românești peste Prut. În consecință, existența ei a rămas necunoscută Germanilor.

La sfârșitul lui iulie 1941, Ungaria a încălcat armistițiul din mai, relansându-se în atacuri propagandistice împotriva Românilor, și stația de radio SIF a fost readusă la București, de unde a fost din nou îndrumată la nord de Carpați. De data aceasta, servanții ei au fost însărcinați să susțină trei emisiuni distincte, în aceleași condiții conspirative: *Radio România Mare* și *Radio Unguresc din Ardeal*, în fiecare dimineață și seară, și *Der Sender Gross-Rumänien*, în fiecare joi și duminică. Fără excepție, programele erau îndreptate împotriva dictatului de la Viena și a politicii de duplicitate a Budapestei. În restul timpului, stația de radio SIF bruia emisiunile inamice. Existența și activitatea ei nu au fost niciodată deconspirate lui Manfred von Killinger sau Misiunii militare germane din București. «În tot timpul prezenței germane în România - menționa un raport din 26 septembrie 1946, înaintat de locotenent-colonelul Alexandru Popescu, șeful serviciului radio din Marele Stat Major, și de maiorul Cezar Ionescu, șeful biroului radiotehnic - postul a fost ținut camuflat și lucrul său strict secret.»³ Pe măsura uzării lor, lămpile de emisiune au fost înlocuite în urma unor comenzi făcute la Paris pe căi ocolite, tocmai spre a nu se deconspira originea și natura demersurilor.

De la 28 august la 20 septembrie 1944, pe lungimile de undă de 48 m și 475 m, sub indicativul *Posturile românești de radioemisiune*, antenele stației au înlocuit instalațiile de emisie ale posturilor de radio *România* și *București*, avariate de bombardamentele Luftwaferei. Era singura soluție de menținere a României în concertul radiofonic european.

În toamna lui 1946, mașina autospecială Renault nr. U 67605, împreună cu anexele ei, a fost depistată și confiscată de Comisia Aliată (sovietică) de Control. Din capitolul capturi insolite, istoria a recartat-o în capitolul jaf.

Mihai Pelin

SURSE

1. Eugen Preda, *Radio București transmite un comunicat important pentru țară*, în *Magazin istoric*, anul XXIII, nr. 8 (269), august 1989.

2. Conform mărturiei încredințate autorului de Al. H., fost radiotelegrafist militar, la 14 august 1983.

3. Arhivele Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar 385, ff. 30-31.

Ipoteze plauzibile

Continuare din numărul precedent

În fine, partea a V-a este o curajoasă expunere a atrocităților comise în 1940 în Basarabia de invadatori și de uneltele lor locale. Partea a V-a se datorește scriitorului Mihai Pelin. Acest scriitor, curajos, lucid și înzestrat, și-a dat contribuția și în celelalte capitole ale volumului de față. În partea a IV-a el semnează articolul «*Ziare și ziaristi sub semnul lui Marte*». În partea I descrie personalitatea lui Pamfil Șeicaru, sub titlul «*O casandă bucureșterană*». Într-un alt articol, el examinează dedesubturile dispariției și reapariției la București, în 1938, ale unui diplomat sovietic, Butenko. Mihai Pelin este și autorul unei cărți proprii, tipărite separat, intitulată *Requiem pentru convenția de la Geneva*, în care descrie abuzurile și josniiciile petrecute odată cu deportarea ilegală în URSS a populației germane din România, imediat după 23 august.

«...nu putem invoca erorile conducerii politice temporare ale unui popor pentru a răspunde la orori cu alte orori, la teroare prin teroare, la crime prin alte crime, marcate de un sadism mai profund și mai primitiv...» - scrie Pelin cu multă cumpănire în prefața cărții sale.

Câteva cuvinte acum despre ceea ce socotesc că lipsește din prezentarea, altfel judicioasă, după cum am mai spus, a documentelor din părțile I și II ale vol. III. Lipsește ceva inherent, anexele de orice fel prin care s-ar putea confrunța afirmațiile din documente cu realitățile locale, așa cum existau ele la data documentelor. De pildă, este indiscutabilă autenticitatea raportului reprodus la pag. 105, privind situația dezastruoasă a armatei (neinstruită, demoralizată, dezarmată) în iunie 1940, înaintea cedării Basarabiei și Bucovinei; dar anexele din care să rezulte că așa era situația de fapt lipsesc. Documentele din care să rezulte că se cheltuiseră efectiv sute de milioane pentru înzestrarea armatei de regimurile alternative (țărăniști și liberale), care se perindaseră la guvernare, între 1919 și 1940, nu sunt reproduse. Cu alte cuvinte, nu se dovedește exactitatea afirmațiilor din rapoartele menționate. Lipsa acestora nu se poate imputa cercetătorilor din Veneția, nici coordonatorului, ci stării intolerabile din bibliotecile și arhivele românești și străine, unde un număr imens de documente sunt încuiate în secții speciale, secrete, inaccesibile cercetătorului. Dacă în țară lucrul se explică prin ingerințele unei puteri străine în afacerile interne, în străinătate lucrul e inexplicabil; suntem doar într-o țară «liberă», de pildă USA. Aici, documentele CNR (Vișoianu), depuse la Hoover Institution în California sunt inaccesibile cercetătorului, fiindcă cel ce le-a depus, un Stere din Queens, N.Y. (fiul scriitorului Constantin Stere) a cerut să fie ținute la secret timp de cincizeci de ani. De ce? Fiind probabil compromițătoare activității grupului politic reprezentat de Stere, CNR-ul lui Vișoianu. Situația e la fel și în alte domenii și probabil că numai generația următoare va putea da la iveală nemerniciile celei prezente. Astfel fiind situația, istoria Românilor privind perioada în discuție e lipsită de informații esențiale, drept care, când e scrisă, apare trunchiată, deci parțială, altfel zis incompletă. Cum astfel de informații lipsesc din volumul lui Josif Constantin Drăgan, cunoscut pentru «relațiile sale cu Bucureștiul», înseamnă că nici Drăgan însuși nu a avut acces la anexele necesare. Ceea ce arată puterea imensă a forțelor obstrucționiste.

Chiar așa, fără aceste anexe, volumul constituie un instrument de lucru care nu va putea fi ignorat de nici un istoric de viitor. Mă refer aici la istoricii autentici care își vor îndeplini misiunea conștiincios când vor putea ajunge la documentele azi interzise.

Chiar în condițiile anormale de azi, cercetătorul autentic va putea adânci câteva aspecte importante ale acelor ani zbuciumați dacă va interpreta documentele volumului de față prin prizma așa-numitelor ipoteze plauzibile. Astfel de ipoteze sau supoziții pot fi adoptate provizoriu până la publicarea atestărilor necesare; ele sunt plauzibile, adică demne de crezut, deoarece, deși nu sunt dovedite, adevărul lor rezultă din coroborarea unor documente autentice cu alte documente autentice, chiar diferite în conținut, dar apropiate în spirit, sau prin mărturie. Vom arăta mai jos cum lucrează aceste ipoteze plauzibile aplicate la documentele publicate de Josif Constantin Drăgan.

Ne aflăm la începutul volumului III; se discută momentul ultimatumului sovietic din 1940 cerând predarea Basarabiei și Bucovinei. Momentul e caracterizat de dilema dacă România cedează sau se bate. Volumul lui Drăgan prezintă trei teze înfățișate Regelui în acel moment, trei memorii: unul al lui Titulescu, fost ministru de Externe, fost președinte al Ligii Națiunilor de la Geneva; unul al lui Tătărescu, fost prim-ministru (sub administrația căruia, și a altora ca el, se cheltuiseră sutele de milioane pentru «înzestrarea» armatei»; altul al generalului de atunci Ion Antonescu, prin care se înfierau abuzurile și jafurile operate sub pretextul înzestrării armatei. Cine citește aceste trei memorii își va pune întrebarea normală: pe care să-l creadă în lipsa anexelor? Căci toate trei memoriile sunt justificate logic. Toate trei sunt modele de expunere convingătoare. În ochii cititorului de azi toate trei pot fi părținuitoare, căci cititorul de azi nu știe ce s-a petrecut atunci, în 1940. Memoriile, cum sunt publicate în volum, nu sunt urmate de o documentare asupra situației de fapt, care să justifice acuratețea unuia sau altuia din memorii. Ce ghid are aici cititorul, ce criteriu îi conduce judecata?

IPOTEZELE PLAUZIBILE.

Indiferent de motivele enumerate de un memoriu sau altul, fapt este că România a cedat Basarabia și Bucovina fără luptă. Putea să lupte? Nu putea.

Cei mai în vârstă își vor aduce aminte de halul în care se afla soldatul român în iunie 1940. După ce se cheltuiseră sute de milioane pentru înzestrarea armatei, soldatul era dezbrăcat ori în zdrențe, dezorientat, nemâncat, iar ca armă avea încă pușca din 1918, cu un glonț, sau arme ceva mai moderne, dar fără glonț, fără muniție. În același timp, soldatul sovietic era bine hrănit, echipat și îndoctrinat, iar ca armă avea cunoscuta «balalaică» de 32 focuri. Altfel zis, soldatul sovietic avea o forță de atac de 32 de ori mai mare decât a soldatului român, fără a mai pomeni de superioritatea covârșitoare sovietică în tancuri. E normal ca un popor aproape dezarmat să cedeze fără luptă în fața altuia bine înarmat - și astfel apare ipoteza plauzibilă că din cele trei memorii prezentate de Drăgan la începutul vol. III numai memoriul Generalului Antonescu era justificat.

Intervine însă și altceva. «S-a spus» că România era o țară prea mică pentru a lupta singură, oricât de bine înarmată, cu un colos ca URSS. Asta era teza susținută de Tătărescu în memoriul său. Garanțiile franco-engleze devenind nule în 1940, România nu putea decât să cedeze. Tătărescu încerca astfel să minimalizeze importanța jafurilor, afirmând că oricum, înarmată sau neînarmată, România tot nu se putea apăra în fața agresiunii sovietice. În aparență teoria ar fi fost valabilă dacă nu aveam exemplul Finlandei care, cu o armată mult mai mică decât cea română, dar bine înarmată de politicieni chibzuiți, a fost în stare să reziste îndelung aceluiași colos. Este drept că Finlanda nu avea în spate o Ungarie revizionistă, dar tot atât de adevărat este că Germania (care pregătea încă de pe atunci invazia Uniunii Sovietice) nu ar fi permis un mini-război ungaro-român. Acesta ar fi blocat toate operațiile în sudul frontului antisovietic și ar fi privat Germania de două ajutoare importante în efortul ei de război cu URSS.

Ipoteza e plauzibilă dacă ne gândim că diktatul de la Viena (prin care ni s-a luat jumătate din Ardeal) tocmai pe un astfel de imperativ s-a întemeiat, pe grija Germaniei de a evita un conflict armat între România și Ungaria în momentele acelea de tensiune.

Concluzia este că România s-ar fi putut apăra în fața agresiunii sovietice, ca și Finlanda, dar n-a făcut-o fiindcă, spre deosebire de Finlanda, România era neînarmată. Ipoteza plauzibilă este că, în acest caz, memoriul Generalului Antonescu (și nu celelalte două) era bazat pe realitate și deci justificat.

Revenind la diferența dintre forța de șoc a soldatului român în iunie 1940, deci sub Carol II, și aceea a soldatului sovietic, voi aminti că sovieticii, pe care noi pe atunci îi credeam dezarmați - conform informațiilor mass mediilor - și măcinați de conflicte politice interne (ba ne și închipuiam, în amețeala noastră, creată de mass medii, că se vor prăbuși la prima intervenție din afară) erau, din contra, bine înarmați, organizați, îndoctrinați și foarte competenți în acțiunile lor, iar incompetenții erau mai de grabă de partea noastră. Noi eram cei ce nu știam ce se petrece peste Nistru.

E greu de combătut acuzația rostită de mulți observatori că prima grijă a politicianilor noștri din acea vreme a fost alta decât interesul național. Apare azi clar că o imensă parte din banii plătiți ca impozite de țăran, de miner și de cei ce munceau cu mintea nu s-au cheltuit pentru acoperirea nevoilor majore ale țării, ci ajungeau în buzunarele misișilor și profitorilor de tot soiul. Spre deosebire de ignorarea interesului țării, interesele comerciale ale misișilor internaționali erau bine apărate de politicieni și chiar de Palat. Astfel, când a venit momentul greu, ultimatumul sovietic, armata română n-a fost în stare să apere pământul țării. Zeci de mii de ostași români au fost atunci batjocoriți nu numai de invadatorii Basarabiei și Bucovinei, ba chiar și de profitorii locali. Aceștia se îndeletniciseră cu tot soiul de gheșefturi capitaliste sub legile tolerante române, dar se transformaseră peste noapte în cei mai vajnici suporteri ai comunismului. Mai mult, atacau, scui-pau, împușcau sau dezarmau pe soldații români în retragere (care primiseră ordinul să nu riposteze). Aceste mârșăvii au fost descrise cu multă reținere de un martor ocular, reporterul de pe atunci, azi Monseniorul Virgil Gheorghiu, și descrise în *Ard malurile Nistrului*; cu toată reținerea autorului, cartea e azi interzisă și nu se găsește decât în secțiile secrete al bibliotecilor despre care am amintit mai sus. Altfel zis, cartea este inaccesibilă informației publice.

Multe din cele de mai sus par poate exagerări sau insolente în ochii cititorului de azi. Pentru scriitorul acestor rânduri ele sunt absolut credibile, sunt ipoteze plauzibile, și am să arăt îndată de ce.

Înainte de a-mi părăsi țara, am avut ocazia să vorbesc de mai multe ori cu Generalul Ion Ilcuș, ministru de război în 1940, adică în anul cedării fără luptă a Basarabiei și Bucovinei.

Fiind prieten cu fiul lui (fusesem colegi la Facultatea de Drept și mergeam deseori împreună în excursie pe munți) nu rareori aveam ocazia să vorbesc cu bătrânul general. Un joc al destinului a făcut ca din casa lor să plecăm, soție mea și eu, când ne-am părăsit țara. Ilcuș era general cu patru stele, caz unic - dacă nu mă înșel - în armata română. Cuvântul lui avusese greutate decisivă în consiliul de coroană convocat în iunie 1940, la primirea ultimatumului sovietic. Ilcuș a spus atunci, în fața tuturor consilierilor regali, că, în caz de război cu URSS, armata română era incapabilă să reziste mai mult de trei zile. Datorită atitudinii lui nete împotriva unui război cu URSS, Ilcuș a fost singurul înalt demnitar român care n-a fost arestat de comuniști după 23 august și n-a făcut închisoare. A murit în patul lui, la câțiva ani după plecarea mea din România. Ilcuș fusese și unul din adversarii Generalului Antonescu și fusese persecutat când Antonescu ajunsese conducătorul țării. Printre întrebările ce-i

Campania pentru eliberarea Transilvaniei din 1919: Regele Ferdinand, Colonelul Condeescu, aghiotant regal, Generalul Moșoiu, comandantul grupului principal de forțe al ofensivei române, un comandant de divizie primind dispoziții pentru trecerea peste Tissa din partea Lt.Col. I. Antonescu, delegatul Marelui Cartier General.

puneam când, înainte de plecarea mea, îl găseam bine dispus, una se referea bineînțeles la motivele care-l determinaseră să recomande cedarea Basarabiei fără luptă. Redau din amintire o conversație care a avut loc prin 1965-66, deci la 25 de ani după evenimente.

- Armata era neinstructită și neechipată, îmi explica generalul. Ar fi fost o nebunie să ne opunem Rușilor, care erau foarte bine înarmați. E de mirare că s-au oprit la Prut. Puteau să ne ocupe toată țara fără dificultate.

- De ce credeți că s-au oprit totuși la Prut?

- Așa era înțelegerea cu Germania: Basarabia până la Prut.

- Erați ministru de război. Puteați înzestra armata...

- Am devenit ministru de război cu puțin înainte de ultimatum. Abia am avut timp să mă dumiresc că cea mai mare parte din fondurile ministerului de război se cheltuieră în mod inutil.

- Îmi vine să cred, după cum vorbiți, că prin «inutil» înțelegeți altceva.

- Nu e rolul meu să judec pe alții.

- Fără îndoială, dar toată țara știa de scandalurile care au erupt înainte de sosirea Dvs la minister.

- Da. Despre ele pot vorbi. Scandalurile au izbucnit din cauză că prea mulți traficanți de arme străini, care au încasat sume imense de la statul nostru, nu și-au respectat angajamentele. Unii ne livraseră tunuri cărora le lipsea câte ceva, fie colimatorul, fie altă piesă; unele tunuri aveau încărcător, dar nu și țevă; alții ne-au livrat puști și mitraliere de tipul comandat, dar cu cartușe de calibru diferit. Dispuneam deci de arme și muniții cu care n-aveam ce face, deoarece unele nu se potriveau la celelalte. S-au făcut atunci noi comenzi, s-au comandat alte arme pentru munițiile pe care le aveam și muniții pentru armele recepționate în trecut. S-au cheltuit așadar alte zeci sau sute de milioane pentru a se repara paguba, dar reparația nu s-a putut face decât parțial. Să-ți dau numai un exemplu. Când Germanii au ocupat Cehoslovacia, fabrica Skoda, care fabricase prima tranșă de arme pentru România,

fu reprofilată pentru a produce echipament de tip german. Noua direcție nu mai executa tipul de producție anterior și cererea noastră de muniții nu mai putea fi onorată. Astfel, soldatul nostru din iunie 1940 posedă armă dar nu avea cartușe; depozitele armatei aveau cartușe care nu se potriveau la arme. La parazi, vehiculele purtătoare de muniții erau pline cu proiectile de tot soiul, dar puțini știau că proiectilele acelea erau de calibru diferit de al tunurilor, deci inutilizabile.

- Și situația asta era generală? Toată armata era înzestrată în felul ăsta?

- Nu toată, dar o bună parte. Pentru mine era clar că ni se livraseră o mulțime de resurse adunate de traficanți prin depozitele fabricilor de armament din diferite țări. Ne găsiseră pe noi să cumpărăm tot materialul acela disparat.

- Cum s-a putut ca generalii însărcinați cu aprovizionarea să se lase păcăliți în felul acesta? Nici în Africa nu se întâmplă astfel de lucruri, deși cumpărătorii de acolo sunt șefi de triburi sălbatice.

- Nu generalii intrau în tratative de acest fel. Comenzile se făceau la cererea noastră, dar fărăca noi să ajungem până la încheierea actului comercial. Comandanții de unități nu aveau alt rol decât să recepționeze apoi materialele trimise de firmele comerciale.

- Totuși, cei ce încheiau actul comercial, deși nu erau militari, nu puteau fi atât de ageamii încât să nu observe înșelătoria.

- Nu erau ageamii deloc.

- Atunci cum vă explicați?

- Îți repet că nu e rolul meu să judec pe alții. Eu nu puteam sfătui pe Rege să se opună Sovietelor cu arma în mână, când știam că soldatul nostru era practic dezarmat.

- Dvs nu puteți vorbi despre responsabili, dar eu înțeleg că persoanele însărcinate cu comenzile militare au făcut niște afaceri monstre de pe urma cărora a suferit toată țara; și îmi amintesc că la schimbarea regimului, când a venit la putere Generalul Antonescu, s-a făcut control averilor și mulți din foștii demnitari au fost trimiși în judecată. Nu vă supărați că vă spun, dar și Dvs ați fost pe lista acelora.

- Într-adevăr, dar niciunul din anchetatorii lui Antonescu n-a putut să-mi impute ceva. Nu mi-au găsit nici cea mai mică incorectitudine. Antonescu mă dușmănea de multă vreme, fiindcă eu ajunseseam în grațiile Palatului și el nu; mă invidia pentru că eu aveam patru stele și el numai trei; și tare ar fi vrut să mă vadă condamnat, dar n-a avut parte de bucuria asta. În primele luni ale guvernării sale, mi-a pus pază militară la poartă, ziua și noaptea. Îi era frică să nu fug. Eu n-am fugit; n-aveam de ce, iar el, când a văzut că anchetatorii nu-mi găsesc nici-o vină, a dat ordin să fiu lăsat în pace.

- Putea să ordone anchetatorilor să vă găsească ceva și să vă condamne. Era doar dictator.

- N-a făcut asta și n-a făcut-o cu nimeni, deși putea s-o facă oricând, ca dictator. Era supranumit «câinele roșu», austeritatea sa fiind socotită răutate, dar trebuie să recunosc că a fost un om foarte drept. Executarea lui în 1946 a fost o mare pierdere pentru țară.

Întrerup aici relatarea din amintire a conversațiilor avute acum cca 30 de ani cu Generalul Ilcuș pentru a atrage atenția cititorului asupra spiritului în care mă instruia venerabilul militar fără voia mea și de care atunci probabil că nu-mi dădeam seama. Vorbesc de spiritul de respect reciproc și corectitudine de care erau animați oamenii de elită ai acelei generații chiar când erau dușmani. Antonescu l-a persecutat pe dușmanul său Ilcuș, dar n-a uzat de ilegalități ca să se răzbune; iar Ilcuș, mulți ani după dispariția dușmanului său, când putea spune despre Antonescu orice prăpăstii, cum era moda atunci, în 1965-66, i-a respectat memoria. Unde mai aflăm astăzi asemenea probitate?

Fără îndoială că o conversație ca cea de mai sus, relatată din amintire, nu poate constitui probă în accepțiunea juridică a termenului, dar poate fi un argument plauzibil în sprijinul tezelor lui Josif Constantin Drăgan.

Citirea celorlalte documente și mărturii publicate în acest volum III nu este numai de interes istoric, adică teoretic; ea este de o actualitate neîndoielnică, mai ales azi, când vedem ridicându-se în Occident noi formații politice privind România, pentru care erorile trecutului nu par să conteze; ele își închipuiesc că pot face bine țării folosind oameni care au patronat sau ajutat la vechile ticăloșii; există gazete românești occidentale în care își găsesc periodic azil fantome ale trecutului de tristă amintire, ca fostul Rege Mihai, cel care a patronat actul de la 23 august și n-a avut bunul simț să-l grațieze pe dușmanul său, Generalul Antonescu, deși îl știa nevinovat. Situația arată că oamenii aceștia n-au învățat nimic din greșelile de odinioară.

Altă indicație în susținerea ipotezelor plauzibile se află în memoriile lui Mihai Niculescu, *Amintiri în uniformă*, publicate la paginile 379-429 din volumul II al seriei. La declanșarea ostilităților cu URSS, în 1941, Locotenentul Niculescu se afla cu trupa la Isaccea pe Dunăre, adică în nordul Dobrogei, un sector al graniței cu URSS, care n-a fost folosit pentru operații militare. Amănuntul acesta are importanța lui. Sectorul Isaccea fiind secundar, trupa concentrată acolo nu fusese înzestrată de Antonescu cu armament modern german, ca cea de pe Prut, care primise ordinul de a elibera Basarabia. Trupa de la Isaccea avea armamentul moștenit de la Carol II, adică pușca din 1918, tunuri fără colimator etc. Nu exista aprovizionare cu alimente, așa că soldații se hrăneau cu ceea ce «găseau» pe la sătenii. Locotenentul Niculescu însuși era un militar care, cum mărturisește singur, citea *Kira Kiralina* și poeziile lui Valéry; textul lui propriu arată că citirea topografiei inamicului nu-l preocupa. Această sinceritate spune că amintirile nu sunt prelucrate în vederea atingerii unui anumit efect scriitoricesc, ci descriu realitatea nealterată, în spiritul de atunci de la fața locului. Un sublocotenent, Chiperea, scrie Mihai Niculescu, plecase cu câțiva oameni în recunoaștere la inamic, cu o lotcă. După o confruntare cu o patrulă sovietică, s-a înapoiat singur «cu părul ud și privirea rătăcită, gol, într-o cămașă descheiată...». Când maiorul i-a ordonat să se îmbrace și să «se ducă să vadă ce s-a întâmplat cu Crișan» (unul din oamenii cu care plecase în recunoaștere), Chiperea a început să tremure zgâlțâit ca de friguri și a cerut maiorului să-l împuște mai degrabă decât să-l mai trimită la Ruși. Iată, deci, moralul unui ofițer român în 1941, povestit de un martor ocular, Niculescu. Autorul nu arată ce fel de armament avea trupa și de ce-l apucase frica aceea teribilă pe Chiperea, dar noi, cei de azi, putem citi printre rânduri. Vitejia, cum știm, e o virtute relativă, care depinde deseori de armament. Când nu ai armament și te afli în fața unui dușman bine înarmat, e imposibil să fii viteaz; din contra, ești cuprins de panică. Cine a fost pe front știe foarte bine lucrul acesta.

Așadar, așa descrie un martor ocular spiritul ce domnea în armata română moștenită de la Carol II.

Cealaltă armată, înzestrată de Antonescu cu armament modern german, a făcut, după trecerea Prutului, numeroase acte de vitejie și a ajuns la Chișinău în două săptămâni - deși înfrunța același adversar. Una era produsul unei administrații conștiente și responsabile, cealaltă era produsul corupției.

Ținând seama de ipotezele plauzibile de mai sus, volumul de care ne ocupăm nu poate avea decât aceeași menire ca a celorlalte două anterioare: să aducă o contribuție de valoare la formarea unui nou spirit printre Românii din Occident, un spirit critic și analitic, bazat pe fapte, nu pe pretenții, care să ne ajute pe toți în interpretarea judicioasă a faptului istoric în perioada dată.

(Din *New York Spectator*, nr. 33-34, Septembrie 1989, pp. 47-51)

ȘERBAN ANDRONESCU

CALVARUL MARIEI ANTONESCU

«Trebuie să duci până la sfârșit pe Golgota mea mândra cruce pe care am dus-o împreună cu atâta încredere, în spatele nostru, pe panta suferințelor și speranțelor neamului.

Și tu și eu ne-am făcut datoria. Am servit țara cu bună credință, cu devotament și cu inima curată.

Nimeni și nimic nu va putea dărâma pentru vecie opera noastră. Pe ea se va clădi cândva recunoștința neamului».

ION ANTONESCU, Jilava, 31 mai 1946

Calvarul îndurat timp de 20 de ani de Maria Antonescu a început din ziua de 23 august, din momentul când la Președinție a ajuns știrea că Mareșalul a fost arestat la Palat. Confuzia era așa de mare, nimeni neputând da vreo informație precisă despre ce s-a petrecut cu Mareșalul și Mihai Antonescu. La ora 10 seara, Radu Lecca, fostul director al Oficiului cu problemele evreiești, s-a prezentat doamnei Antonescu și a informat-o că Mareșalul a fost arestat, sfătuind-o să se ducă la Legația Germaniei pentru a se pune la adăpost, lucru pe care dânsa l-a refuzat categoric. Împreună cu doamna Goga și cu mine, a plecat la Snagov. Timp de o săptămână nimeni nu a știut nimic precis ce s-a întâmplat. Ne parveneau indirect doar zvonuri. Între timp Bucureștiul a fost bombardat de aviația germană și ministrul Germaniei, Killinger, s-a sinucis. În ziua de 2 septembrie, când trupele rusești se îndreptau spre București, am plecat spre vest, oprindu-ne la Tg. Jiu, la casa doamnei Gr. Iunian, soția fostului ministru de Interne. Acolo am stat circa opt zile. Între timp armatele sovietice înaintau spre sudul țării. Când Rușii au sosit în oraș și au început încartiruirea, casa doamnei Iunian a fost luată pentru cartierul general rusesc. Doamna Antonescu împreună cu doamna Goga au hotărât să plece înspre munte, la mănăstirea Dobrița din județul Gorj, pentru a nu fi în calea armatelor care treceau prin oraș. Nu departe de mănăstirea unde se refugiase doamna Antonescu, se afla și Regina Mamă cu fostul Rege Mihai, găzduiți de Colonelul Petrescu la cula pe care acesta o avea la Dobrița. Doamna Antonescu a trimis un mesagiu, rugându-i să o ia sub ocrotirea lor. Refuzul lor a fost categoric, trimițând vorbă că nu vor să audă de această problemă. Majestatele Lor erau înfricoșate de propria lor soartă.

După câteva zile de la sosirea la mănăstirea de la Dobrița, prefectul județului Gorj, însoțit de doi ofițeri ruși, s-a prezentat, din ordinul noului ministru de Interne, Generalul Aldea, a arestat-o pe doamna Antonescu și a predat-o Rușilor. Fără a o aștepta să se pregătească, au suitor într-un camion militar rusesc și au pus-o în spate pe o bancă de lemn. Șoferul era beat și a condus cu o viteză nebună pe drumurile desfundate de munte, asvârlind-o dintr-o parte în alta a camionului, încât la sosirea la Tg. Jiu, după mari emoții și

oboseală, doamna Antonescu era mai mult moartă decât vie. Acolo au dus-o la o casă particulară, unde a stat până a doua zi, când au plecat mai departe, la București, tot cu un camion militar. La București a fost dusă într-o casă din Parcul Filipescu și închisă în subsol, împreună cu alte femei de diverse naționalități. Cele mai multe erau din formația germană «Biltzmadel». Condițiile erau inumane. Stăteau pe jos, pe saltelele de paie și erau păzite de soldați ruși. Ne mai suportând chinurile și suferințele, doamna Antonescu a găsit o lamă de ras și și-a tăiat vinele la ambele mâini. În stare de comă a fost transportată la Spitalul Elias - pe care Rușii îl rechiziționaseră -, unde i s-a făcut o masivă transfuzie de sânge spre a fi salvată. Din această cauză fața și tot corpul căpătase o culoare neagră. Doctorii ruși și surorile au poreclit-o, în bătaie de joc: «vrăjitoarea neagră». Ce crudă ironie pentru o ființă care era așa de blândă și de delicată!

După ce starea sănătății s-a mai ameliorat, a fost pusă într-un avion rusesc și transportată în Rusia, la o închisoare al cărui nume nu l-a putut afla, deoarece nimeni nu avea voie să vorbească cu dânsa. Nu după multă vreme a fost transferată la o altă închisoare. De data aceasta închisoarea de la Lubijanka, în care a fost deținut și Mareșalul în ultima parte a detenției sale. Regimul din închisoare a fost dintre cele mai cumplite și umilitoare. Izolată singură într-o celulă fără lumină, era supravegheată permanent prin vizorul de la ușă de un gardian, încât nu avea nici un moment de intimitate. Nici chiar să plângă nu i se permitea. Imediat intra gardianul și o brusca, arătându-i prin semne că nu avea voie. Din această cauză era nevoită să se lege la ochi și să stea întinsă în pat, ca să nu se vadă cum îi curg lacrimile. În închisoare nimeni nu vorbea. Gardienii se strigau între ei prin niște sunete care semănau cu lătratul de câine. Multă vreme doamna a crezut că pe culoarelele închisorii sunt câini care păzesc deținuții.

În timpul celor doi ani de detenție în această închisoare, a suferit de mai multe maladii, dar cea mai cumplită a fost o furunculoză care i-a apărut pe tot corpul din cauza lipsei de igienă a închisorii. În stare gravă a cerut să se ducă la infirmerie, însă nimeni nu a venit să o ajute să coboare de la etajul al II-lea al închisorii până la parter, unde se afla cabinetul medical. În mâini s-a târât pe scări, până a ajuns jos. Surorile se uitau la ea cu milă, însă nu au scos nici un cuvânt, neavând voie să vorbească cu deținuții. Deși doamna înțelegea puțin rusește și a încercat să le spună despre suferințele ei, nimeni nu i-a răspuns. Suferințele și umilințele au fost nenumărate, dintre care multe doamna s-a jenat să mi le povestească, deși eram destul de intimă cu dânsa.

A fost adusă în țară în luna mai 1946, în același tren cu Mareșalul și cu ceilalți care fuseseră arestați la Palat. Deși erau în compartimente alăturate, nu a știut că era atât de aproape de Mareșal. Acesta însă a auzit-o tușind și, cum îi cunoștea felul de a tuși, l-a trimis pe Eugen Cristescu să o vadă. Acesta, trecând pe culoar i-a făcut semn doamnei că Mareșalul este alături. Deși așa aproape unul de altul, nu au avut voie să ia contact. Ajunși la București, doamna a fost transportată la închisoarea Malmaison de pe Calea Rahovei și închisă împreună cu foștii miniștri din guvernul Antonescu.

Reușind să intru în închisoare, am putut s-o văd și să vorbesc cu dânsa. Mi-a apărut ca o umbră de om cu o privire pierdută, care abia se ținea pe picioare. Primele cuvinte pe care mi le-a spus a fost să-i aduc o otravă, dacă țin la dânsa. Nu mai putea îndura suferințele și umilințele.

În ziua când Mareșalul a fost executat, a fost dusă la Jilava pentru o ultimă întrevedere. La ieșirea din închisoare lumina a orbit-o și, slăbită cum era, nu a realizat că se afla la închisoarea de la Jilava și că Mareșalul își lua ultimul rămas bun de la dânsa. La această întrevedere Mareșalul a rugat-o să trăiască și să se retragă la o mănăstire pentru restul zilelor.

Litza Col. Baranga, mama Mareșalului, împreună cu sora sa Ana Dobrian.

Nu știa, săracul, că această dorință nu i se va putea îndeplini, și că vor mai urma mulți ani de închisoare și suferințe.

După câteva zile de la execuția Mareșalului, doamna a fost transportată la spitalul dr. Lupu de pe Șoseaua Colentina pentru un tratament medical. Starea sănătății era destul de gravă din cauza unei anemii pronunțate și a unei dispepsii nervoase. Nu putea mânca și nici reține în stomac nici alimente și nici lichide. După un tratament mai îndelungat, a fost eliberată din spital, dându-i-se un domiciliu obligatoriu la mama dânzei, care locuia într-o casă pe str. Arhiducesa Ileana în cartierul Filantropia. Casa era păzită zi și noapte de un gardian public. Nu avea voie să iasă decât o dată pe zi la plimbare, însoțită de acel gardian, iar persoanele care o vizitau trebuiau să se legitimeze cu Buletinul de populație. În toată această perioadă doamna a trăit din donațiile pe care i le-au făcut prietenii, neavând nici un venit. Totul fusese confiscat în momentul arestării. Din casa de la Băneasa și cea de la Predeal nu i s-au mai dat înapoi nici măcar lucrurile personale de îmbrăcăminte.

La întoarcerea din închisoare avea numai rochia pe care o purta în momentul când Rușii au ridicat-o de la Târgul Jiu. Când a cerut autorităților să i se restituie măcar hainele personale de la vila de la Predeal, aceștia au dat dispoziție să i se trimită niște lăzi. În ele însă erau cutii de conserve goale și niște draperii de la geamurile vilei.

La începutul anului 1947 a fost ridicată, fără nici o explicație și trimisă la închisoarea de femei de la Mislea. Acolo a fost ținută la un loc cu alte deținute politice și de drept comun.

Printre ele se afla și soția lui Corneliu Codreanu și sora lui Ion Moța. Deținutele de drept comun aveau drept să primească pachete cu alimente o dată pe lună, precum și corespondență. Deținuților politici acest drept le era refuzat.

Timp de cinci ani nimeni nu a știut unde se afla doamna Antonescu și nici dacă mai trăia. După cinci ani, din închisoarea de la Mislea a fost trimisă, în timp de iarnă, în Bărăgan, într-un sat transformat în lagăr de deținuți politici cu pedepse administrative, între doi și șase ani. Acolo a fost plasată în casa unui țăran. Acesta era unul dintre aceia scoși din gospodăriile lor din Banat și aduși în Bărăgan. Cum casa nu avea decât o tindă și o odaie, doamnei i-a fost dată tinda de la intrare. Din cauza frigului din timpul iernii, dimineața se deștepta cu țurțuri de gheață pe față. Până a putut să scrie la București nepoatei Mareșalului, Rodica Mărculescu, să-i trimită lucruri groase, a trebuit să îndure zile de mare chin. Când s-a eliberat o casă, prin plecarea unei familii de țărani, doamnei i s-a repartizat o locuință individuală, în care avea o odaie cu o sobă și o tindă cu vatră de cărămidă. Focul se făcea cu paie și dura mai mult de un ceas până se încălzea odaia, trebuind să stai în permanență să-l alimentezi. La început casa era goală, neavând decât un pat de scânduri. Când însă a putut să comunice cu familia de la București, nepoata Mareșalului, Rodica Mărculescu, și soțul ei au venit imediat cu câteva mobile strict necesare și cu câteva obiecte de gospodărie. Ulterior i s-au trimis pachete cu îmbrăcăminte și alimente. Condițiile de viață erau dintre cele mai primitive. În Bărăgan apa se aducea din puțuri, de la distanțe destul de mari. Cine nu putea să și-o care singur trebuia să depindă de cei care puteau să-l ajute sau să plătească pe cineva care să-i aducă. Lagărul avea o cooperativă mizeră de unde se putea procura doar gaz de lampă, sare și, rareori, făină sau macaroane. Alimentarea deținuților politici depindea de pachetele pe care familia le trimitea regulat sau le aduceau personal. În privința legumelor, acestea erau procurate de la țăranii stabiliți acolo anterior formării lagărului, când au fost deplasați din Bucovina sau Banat. Aceștia erau liberi și își cultivau lotul de pământ din jurul casei, fie cu cereale, fie cu legume pe care le vindeau noilor veniți. Timp de nouă ani doamna Antonescu a trebuit să trăiască în aceste condiții mizerabile, înfruntând viscocele, vânturile, praful din verile secetoase ale Bărăganului. Numai cine a trăit în Bărăgan poate să înțeleagă ce înseamnă asemenea fel de viață, mai ales pentru niște oameni care nu fuseseră obișnuiți nici cu munca brută, nici cu condițiile unei vieți primitive.

În decursul acestor ani de domiciliu în condițiile de mai sus, doamna a reușit să facă din locuința sărăcicioasă un loc primitiv și plăcut. Spiritul de ordine și curățenie cu care era înzestrată nu a părăsit-o nici în zilele grele. Deși pe jos era o rogojină și mobila era simplă și puțină, curățenia și ordinea domneau peste tot. Cine deschidea ușa casei era surprins de atmosfera caldă și primitoare. Era îmbrăcată cu rochia pe care o avusese și în închisoare și pe care o îngrijea pentru a arăta civilizată. În acel lagăr din Bărăgan s-au găsit și oameni care au ajutat-o și care i-au susținut moralul. Deși li se atrăgea atenția că nu au voie să o viziteze, nu s-au temut, plătind acest act de curaj cu alți ani de prelungire a domiciliului obligatoriu. Toți au căpătat prelungiri de pedeapsă între patru și șase ani. Printre aceștia se număra: Elena Codreanu, fosta soție a lui Corneliu Codreanu, Colonelul Praporgescu, Aurel Leucucița, Gheorghe Buliga (fost primar al orașului Sinaia), Profesorul Petre Tomescu, fost ministru al Sănătății, precum și mulți alți foști demnitari deținuți acolo.

În fiecare săptămână toți deținuții politici trebuiau să se prezinte la postul de miliție al lagărului pentru a semna un registru. Nu aveau voie să părăsească localitatea fără învoire. Se puteau plimba însă pe o rază de un kilometru în jurul lagărului. Doamna Antonescu a avut un regim special, în sensul că i se făceau inspecții inopinate noaptea pe la orele 1-2, pentru a o controla să nu dispară. Milițianul care făcea aceste inspecții bătea puternic în geam până

doamna se scula să vadă ce se întâmplă. Cum arestările mai continuau în acea perioadă pentru cei din lagăr, spaima doamnei era cumplită. De fiecare dată credea că va fi iar ridicată și dusă în închisoare. Din această cauză, cât și din cauza vieții grele și suferințelor fizice a făcut un infarct cardiac. În stare destul de gravă a fost transportată la un spital din Capitală. Profesorul Burghilea, directorul spitalului, a căutat să-i dea cele mai bune îngrijiri, dar nu a putut să-i redea și completa sănătate. Ieșită din spital a cerut aprobarea de a rămâne în Capitală, la o verișoară, dar cererea i-a fost respinsă și doamna a fost nevoită să se reîntoarcă în Bărăgan.

După cei doi ani de inițială condamnare, a mai căpătat încă doi și apoi încă cinci. Fără vreo speranță că va mai putea trăi în libertate și cu o boală de inimă avansată, în vara anului 1964 a făcut un al doilea infarct. În stare de comă, a fost transportată într-o căruță la spitalul de la Fetești, un spital mizer, cu doctori înfricoșați. De aici a fost transportată cu o mașină de salvare la București, la spitalul Ascar, unde a stat o săptămână, fără a i se face vreun tratament deosebit. Și doctorii de la Ascar erau speriați de asemenea pacient și au căutat să scape cât mai curând, trimițând-o la spitalul Colțea. Acolo se afla un doctor cardiolog, Profesorul Basil Theodorescu, prieten bun al familiei Antonescu. Acesta a încercat tot ce s-a mai putut, dar boala era prea avansată și fizicul atât de chinuit, după 20 de ani de emoții și viață în închisori, nu a mai rezistat. La 18 octombrie 1964, în vârstă de 74 de ani, doamna Maria Antonescu și-a dat sfârșitul.

A fost înmormântată în cavoul familiei Niculescu, la cimitirul militar Bellu, unde erau îngropați tatăl, mama, fratele și o mătușă. Mareșalul avea un loc de veci la cimitirul Iancu Nou. A cerut să fie înmormântat acolo, împreună cu strămoșii, dar această ultimă dorință, care este acordată oricărui condamnat la moarte, nu i-a fost respectată.

DCˆNICA NEGULESCU CHIRICEANU

*ANTONESCU, MAREȘALUL ROMÂNIEI
ȘI RĂȘBOAIELE DÈ REÎNTREGIRE*

Mărturii și documente coordonate și îngrijite de Josif Constantin Drăgan

Volumul I, 1986, 656 pagini - epuizat

Volumele II (1988, 514 pagini) și III (1989, 655 pagini) pot fi comandate la

Editrice Nagard, via Larga 11, Milano 20122

*trimițând cec bancar de 15 dolari USA pentru fiecare sau contravaloarea în altă valută,
în care sunt incluse cheltuielile de expediție.*

DICTIONAR AL MEMBRILOR SFATULUI ŢĂRII DIN CHIŞINĂU (IV)

Continuare din nr. 209, noiembrie 1989.

Ion CAZACLIU

S-a născut în 1870 la Slobozia Cuşileva din judeţul Soroca. Este unchiul lui Grigore şi Vlad Cazacliu. Are studii secundare, fiind funcţionar la Zemstvă. Nu face parte din nici-un partid, dar aderă la funcţia Blocului Moldovenesc. Pentru Sfatul Ţării a fost delegat de organizaţiile cooperatiste ale judeţului Soroca. A fost deputat din prima (21 noiembrie 1917) până în ultima zi (27 noiembrie 1918) a fiinţării Sfatului. La 27 martie, a votat *pentru* Unire. În cadrul Sfatului a fost membru în Comisia bugetară.

Tot ce se poate spune despre sfârşitul său este că a murit înainte de aprilie 1933, poate în 1932, dar nu mai devreme, în Chişinău.

Vlad CAZACLIU

S-a născut în anul 1892 în Cotiugenii Mari, judeţul Soroca, după unii, dar după alţii în Văşcăuţi, tot din Soroca. Este fratele lui Grigore Cazacliu şi nepotul lui Ion. După ce termină cursurile secundare în Chişinău, termină Institutul Politehnic, precum şi secţia agricolă a Universităţii din Chiev. În 1912, ca student, răspunde chemării studentului moldovean mai vârstnic Efrem Dumbravă, luând parte activă la formarea «Cercului Studentesc Moldovenesc».

În 1917, împreună cu Vlad Bogos, M.

Mihailovici-Rouă-de-Deal, cu Sub.Lt. V. Cecati şi viitorul deputat în Sfatul Ţării, N. Grosul, plus un grup de ardeleni foşti prizonieri, reorganizează Cercul Studentesc de Moldoveni din oraşul Chiev. Acest Cerc declară că va lupta pentru ca învăţătura din şcolile din Basarabia să se facă în limba maternă, pentru ca slujbele bisericeşti să fie în limba poporului, pentru ca judecata să se facă în limba Moldovenilor şi pentru ca slujbaşii din Basarabia să fie dintre Moldoveni, ca să se poată înţelege cu oamenii.

La 3 aprilie 1917, când la redacţia ziarului «Cuvânt Moldovenesc» se constituie Partidul Naţional Moldovenesc de sub preşedinţia lui Pavel Gore, va face parte dintre membrii colectivului de conducere a acestui partid.

În septembrie 1917 - împreună cu Şt. Holban, Ion Codreanu, V. Cijevschi şi Gr. Dascal - a făcut parte dintr-o delegaţie, condusă de Teofil Ioncu, din partea organizaţiilor naţionale moldoveneşti, pentru a reprezenta Partidul Naţional Moldovenesc la Congresul naţionalităţilor din Rusia, care a avut loc în oraşul Chiev.

A făcut parte din Partidul Naţional Democrat, fracţia Bloc Moldovenesc. Pentru Sfatul Ţării a fost delegat de formaţiile studenteşti din Chiev şi Odesa pentru locurile Moldovenilor de peste Nistru. A fost deputat de la 31 ianuarie până la 25 noiembrie 1918. Prezent la 27 martie 1918, a votat *pentru* Unirea cu Ţara. În cadrul Sfatului a fost membru în Comisia de interpretări.

După 1918 este de mai multe ori deputat de Lăpușna în legislații țărănesti. A fost și consilier comunal.

A colaborat la ziarele și revistele de specialitate din țară.

Moare la București în 1950, fiind înmormântat la Cimitirul Ghencea.

Petre CAZACU

S-a născut în 1873, la Chișinău, după unii în 1871. Urmează școala primară și Seminarul teologic la Chișinău, după care termină Facultatea de Medicină din Iași, după unii din București, unde își dă și doctoratul.

Vechi luptător pentru cauza națională, a fost silit să plece din Basarabia, probabil imediat după terminarea Seminarului. În orice caz, în 1898 era în Vechiul Regat. Revine în Basarabia în ianuarie 1918, iar la 2 aprilie îl găsim deputat în Sfatul Țării, delegat de către C.C. Executiv al Sfatului delegaților soldați și ofițeri. În unele publicații este dată ziua de 2 martie 1918, când ar fi fost cooptat ca deputat în Sfatul Țării. Ziua de 2 aprilie este precizată într-un act oficial și este sigură și datorită faptului că la 27 martie Petre Cazacu nu a votat, ceea ce în cazul său ar fi fost cu neputință.

A fost, pe rând, medic de plasă, de oraș și de județ.

Imediat după 27 martie 1918 a fost director de finanțe și președinte al Consiliului de directori al Basarabiei. Scopul Consiliului rezultă din raportul Primului Ministru Al. Marghiloman către Regele Ferdinand I, în care se precizează că urma să servească de legătură între organele de stat ale Țării și Basarabia. În decretul dat de Rege în aceeași zi - 27 martie/ 9 aprilie 1918 - erau numiți: «Dr. P. Cazacu, ca președinte; Dnii: Ion Costin (Interne), N.N. Codreanu/Bosie (Lucrări publice), Ștefan Ciobanu (Învățământ), Vl. Chiorescu (Industrie și comerț), Gheroghe

Grosu (Justiție), Emanoil Cately (Agricultură), și Isac Gherman (Control)».

A fost director general al Serviciului Sanitar din Iași și secretar general în Ministerul Sănătății. În 1931 și 1933 a fost deputat de Bălți.

Opera: peste 15 titluri de cărți, dintre care șase de specialitate, restul privind pământul său natal. Dintre lucrările de specialitate se remarcă *Istoria farmaciilor din România*, lucrare care, la timpul cuvenit, a fost premiată de Academia Română. Dintre celelalte lucrări, un loc de frunte îl ocupă volumul *Moldova dintre Prut și Nistru, 1812-1918*, în care ilustrează magistral lupta națională dusă mai bine de un secol de frunzașii vieții românești din Basarabia.

Dumitru CĂRĂUȘ

S-a născut la 5 octombrie 1892 în comuna Sevirova județul Soroca. Licențiat al Facultății de Agronomie și al Facultății de Drept de la Universitatea din Iași.

A fost membru al Partidului Național Moldovenesc, aderând la fracția Blocul Moldovenesc. Pentru Sfatul Țării l-a delegat Comitetul executiv al Sfatului ostașilor moldoveni din Tighina. Încă la 14 iulie 1917 a organizat în acel oraș un miting, în semn de protest față de pretențiile Radei ucrainene de anexare a Basarabiei, cerând autonomia acestui pământ. A fost deputat în Sfatul Țării de la 21 noiembrie 1917 până la 27 noiembrie 1918.

La 27 martie a fost prezent și a votat *pentru* Unirea Basarabiei la Patria Mamă. În cadrul Sfatului a fost membru în Comisiile școlare și de mandate.

După Unire a fondat Școala de industrii agricole gr. II din Chișinău, fiind primul director al ei. A fost președinte al Sindicatului agricol și al Sindicatului pentru organizarea exportului de animale din Basarabia. A fost președintele Asociației inginerilor agro-

nomi care au absolvit la Iași și vicepreședinte al Uniunii producătorilor și exportatorilor din Basarabia și președinte al Camerei de agricultură a județului Lăpușna.

În Parlamentul român a fost deputat și senator.

Publicații: două lucrări de specialitate - *Cultura porumbului*, *Cultura fasolei soia*.

Decorații: Coroana României în gr. de Comandor.

Nicolae CHECERUL-CUȘ

S-a născut în 1873, la Stodolna-Izvoarele din județul Orhei. Studii superioare la Moscova, avocat. A practicat avocatura în Orhei și a fost delegat pentru Sfatul Țării de Zemstva județeană Orhei. A fost deputat de la 25 martie 1918 până la 27 noiembrie 1918. Nu se știe de ce nu a participat la votarea din 27 martie 1918. Probabil în cele două zile rămase (25-27 martie) nu a mai ajuns să fie validat. A făcut parte în fracția țărănească.

După unire a fost senator de Orhei, probabil prin 1932 sau 1933, deoarece după unire a făcut parte din Partidul Național Țărănesc.

În 1940, chiar la 28 iunie, vine în țară. În 1941 se înapoiază în Basarabia, iar în 1944 vine din nou în țară, stabilindu-se la Câmpulung Muscel.

Moare la Câmpulung, la 21 octombrie 1946, în vârstă de 73 de ani.

Vladimir CHIORESCU

S-a născut la 8 februarie 1888, în Chișinău. Absolvent al Seminarului teologic din Cameneț-Podolsc (Rusia).

Înainte de unirea Basarabiei, a fost inspector la Băncile Populare de pe lângă Banca

Statului (rus) și director al sucursalei Băncii Basarabiei ș.a. A făcut parte din Partidul SR-ilor, fracția Blocul Moldovenesc. Pentru Sfatul Țării a fost delegat de Uniunea cooperativelor și creditelor. A fost deputat de la 21 noiembrie 1917 până la 27 noiembrie 1918.

La 27 martie, a fost prezent și a votat *pentru* Unire. Imediat după acest act, la 9 aprilie (stil nou) 1918 s-a instituit un Consiliul sub președinția Dr. P. Cazacu din care a făcut parte și V. Chiorescu, pentru Industrie și comerț. După dizolvarea acestui Consiliu, a fost deputat (1920-1921 și 1926-1927) și o dată vicepreședinte al Camerei deputaților. A fost consilier al Centralei cooperativelor de producție și consum din București, precum și director general al Băncii orașului Chișinău. În adunarea legislativă din 1939 a fost ales deputat la categoria Industrie și comerț a Ținutului Nistru.

Decorații: ordinele Steaua României și Coroana României în gradul de ofițer.

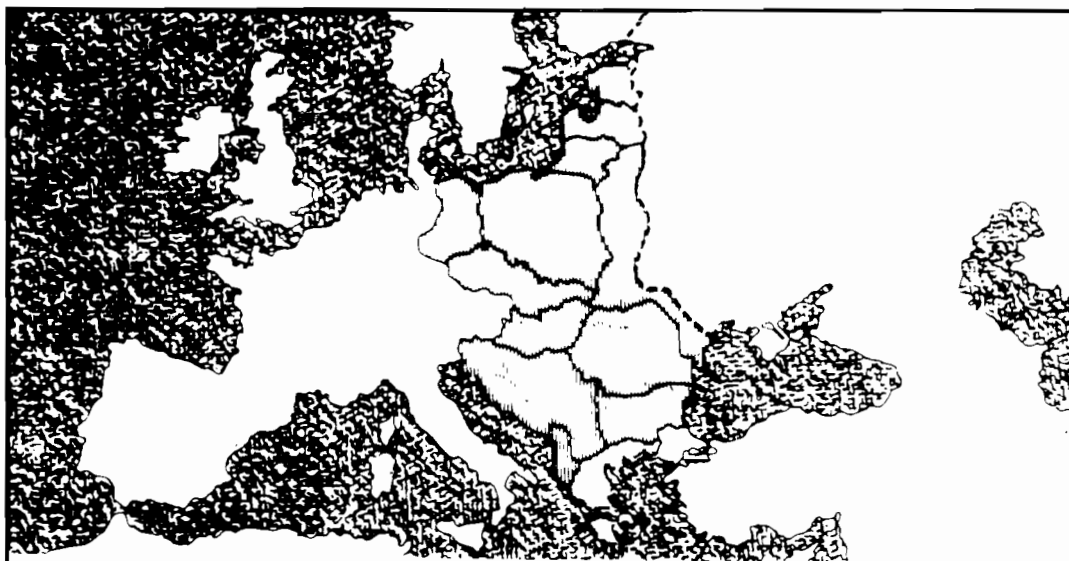
Atanasie CHIRIAC

S-a născut la 25 martie 1891 în comuna Corjeva din județul Lăpușna. Absolvent al cursului inferior de liceu (curs mediu) - autodidact.

Nu a făcut parte din nici un partid, dar a optat pentru fracția Blocului Moldovenesc. A fost delegat pentru a face parte din Sfatul Țării de către Congresul Militarilor Moldoveni din 20 octombrie 1917. În Sfatul Țării a fost deputat din prima zi (21 noiembrie 1917) și până în ultima (27 noiembrie 1918).

Român, de profesie agricultor, a fost prezent la memorabila zi de 27 martie 1918, votând *pentru* Unirea Basarabiei cu Patria Română.

ALEXANDRU CHIRIAC

Moscova, 9 Octombrie 1944

“Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: “Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acolo interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și “fifty-fifty” cu voi în Jugoslavia?” În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria Rusia ia 75%, ceilalți 25%.

Winston Churchill

“Cel de al doilea război mondial”

- Memorii

CUPRINSUL

J. C. Drăgan, <i>Europa, l'Est Europeo e la Russia</i>	1
Prof. Andrei Bantaș, <i>Gânduri despre Eminescu și Shakespeare</i>	2
Mihai Pelin, <i>Insolita poveste a mașinii autospeciale Renault nr. U 67605</i>	7
Șerban Andronescu, <i>Ipoteze plauzibile. Comentarii la volumul III Antonescu</i>	10
Domnica Negulescu Chiriceanu, <i>Calvarul Mariei Antonescu</i>	16
Alexandru Chiriac, <i>Dicționar al membrilor Sfatului Țării din Chișinău (IV)</i>	21

EUROPA ȘI NEAMUL ROMÂNESC - Pubblicazione del Movimento romeno per l'unità dell'Europa

Edizioni Nagard Srl, Foro Traiano 1/A, Roma, Tel. 06/ 6797785 - Direttore responsabile: Sabino d'Acunto

Redazione: Via Larga 11, Milano 20122 - Centrostampa B.G. Milano

Reg. Trib. Roma n. 17281 del 31.5.1978 e del 3.6.1988 - Rivista mensile - Spedizione in abb. post. gruppo 3° (70%)